VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za princem Bajajou a počítačovou hrou do Ratají

GPS souřadnice: 49.8416074, 14.96256

Praktické informace

Délka trasy: 6–9 km (trasu lze v případě potřeby v půlce zkrátit).

Obtížnost: Středně těžká, ale příjemná trasa. Na trase je jeden kopeček, není to ovšem žádné drama. :) Kočárky a kola trasu bohužel neprojedou. Pejskům se výlet bude líbit.

Vzdálenost od Prahy: 70 km zvládnete za 45 minut. Pojede po D1 směr Brno a na exitu 49 sjedete směr Šternberk → Rataje.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Zdarma na náměstí Míru mezi zámkem a školou.

Zámek a muzeum

Otevírací doba
duben + říjen: sobota a neděle 8:00–12:00, 13:00–16:00
květen–září: **úterý–neděle:** 8:00–12:00, 13:00–16:00

Vstupné
Plné: 150 Kč, snížené: 100 Kč (děti do 15 let, důchodci)
Rodinné: 350 Kč (2× plné a 2× snížené)

Možnost občerstvení: Hospůdka U Pinců

WC: V Muzeu na zámku.

Nejbližší další výlety agentury Velká dobrodružství: Hrusice, Český Šternberk, Ledeč nad Sázavou, Blaník, Humpolec.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovaly kamarádky Nikola a Barbora z Vlašimi.

Niki (7 let): „Líbil se mi Bajajův hrad, ale klíč jsem nenašla. Viděla jsem hodně ryb v řece.“
Barča (9 let): „Po cestě jsme v zahrádkách viděli sněženky a petrklíče. Moc se líbil zámek a ptáček před ním. Všechno do tajenky jsem našla.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do městysu s krásným názvem. Vodáci, milovníci Posázaví, historických památek, trampové a také hráči počítačové hry Kingdom Come: Deliverance, ti všichni znají Rataje nad Sázavou. Poznáte je i vy!

Vydejte se s námi na výlet do překrásné posázavské přírody a navštivte místní zámek a hrad Pirkštejn. Při trošce fantazie možná uvidíte statečného prince Bajaju, který na koni vyjíždí zachránit překrásnou princeznu před ukrutným drakem! Budeme luštit tajenku, hledat ztracená písmenka, erby i rybičky.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s městysem Rataje, a je pro vás tedy zdarma! :)

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky, vítejte v Ratajích, které se mohou pochlubit nejen krásným hradem, ale také zámkem. Na památky se jezdí dívat jak milovníci českých pohádek, tak fanoušci známe počítačové hry. Proč? Dozvíte se!

Projdeme se kolem Sázavy, budeme vyhlížet štiky, včely a hledat památky na rytíře. A také si trochu zazpíváme!

Stejně jako k našim ostatním výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Když ji po vyluštění přinesete do informačního centra v zámku, dostanete za ni dáreček.

Mapa výletu

Za princem Bajajou
a počítačovou hrou
do Ratají
ŠKOLA
ZÁMEK
HRAD PŘÍKŠTÝN
PODESTÝN

Doplňovačka

Jdeme na to:

Zaparkujte na náměstíčku nedaleko školy, ve které sídlí úřad, a rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? Krása, že?

Rataje nad Sázavou jsou dnes městysem, jehož historické jádro je památkovou zónou. Aby taky ne, památek je tu totiž řada. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1156. Potvrzuje, že Rataje v té době již existovaly jako trhová vesnice.

Věděli byste, co jsou *rataje*? Jak napovídá název, původně zemědělská vesnice se postupně rozrůstala v podhradí hradiště, které v polovině 10. století zabíralo místo dnešního zámku. Jméno Rataje totiž pochází od praslovanského slova *ortaj* a pozdějšího staročeského *rataj*, což je označení oráče, sedláka nebo čeledína.

Takže při trošce fantazie by se mohl první český Přemyslovec jmenovat Přemysl Rataj. :)

Ledva projdete výlet, pozveme vás na návštěvu místního zámku. Ale až po procházce. Pokud byste šli do zámku nyní, na výlet už by se vám nechtělo. Nebo se snad pleteme? :)

I tak si o něm řekneme něco málo už nyní.

Když se do zámku v 16. století přestěhovala vrchnost z dolního hradu, jehož věž vidíte vyčuhovat po své levé ruce, vypukl zde čilý stavební ruch. Stará pevnost byla renesančně přestavěna podle tehdy módního diktátu, takže se sídlo změnilo v pohodlné bydlení zámeckého typu. Z této doby se dochovalo celé jižní křídlo s přízemní arkádou a pavlačí. Jeho stěny zdobí psaníčková i ornamentální sgrafita. Však je uvidíte! Ovšem asi tak za dvě hodiny a ještě si je připomeneme. Teď hornímu zámku zamáváme a jdeme od něj kolem školy směrem ke kostelu.

Na konci 13. století vlastnili město páni z Húžic a po nich se ho na počátku 14. století zmocnil Hynek z Dubé. Za vlády pánů se znakem ostrve (jakési větve) v erbu byly Rataje opevněny nejen hradbami a bránami, ale také dvojicí hradů. Každý byl na jednom konci ostrohu. Není proto divu, že se ve středověku městu říkalo Rataje Hrazené. Pás hradeb je dobře vidět z údolí, kterým půjdeme k Sázavě.

Vidíte právě teď znak města někde kolem sebe? Ostrve v něm už nejsou, ty uvidíme o pár metrů níže u kostela. Nyní zkuste aktuální znak obce najít na budově školy…

Co na znaku rozpoznáte? Je na něm i nějaké zvíře? Je!

Rataje byly v držení rodu Malešických z Černožic a z jejich erbu se do městského znaku dostal právě had. V erbu Malešických je však sedmkrát stočen cestou do ratajského znaku přišel o dvě stočení.

Teď se podívejte pod nohy. Z dlažebních kostek je zde sestaven letopočet. Přečtete ho? Kdo z vás byl v té době na světě? Tipujeme, že všichni (včetně rodičů a babiček či dědečků) byli tou dobou ještě „na houbách“. :)

Sečtěte první dvě číslovky letopočtu. Je možné sečíst také poslední dvě číslovky. :)

1. **Napište výslednou číslovku.**

Stejně jako tu byly dva hrady, existovaly tu kdysi i dva kostely. Ten starší – zasvěcený sv. Mikuláši – stával od počátku 13. století u horního hradu a jeho románské základy jsou dodnes patrné v parčíku před hlavním zámeckým průčelím. Zbořený byl v průběhu 17. století, možná v souvislosti se stavbou nového raně barokního **kostela sv. Matouše**. Ale ani ten nevznikal na zelené louce. Jeho předchůdcem byl pro změnu gotický kostel ze 14. století s rodovou hrobkou pánů z Lipé, zbořený v roce 1675. Autorem nového svatostánku byl stavitel Ondřej de Guarde, který v té době přebudovával i ratajský zámek. Stavba probíhala v letech 1680 až 1691. Jak bylo dílo pod střechou, přestěhovalo do něj panstvo i starší hrobku předchozích majitelů Ratají. Tabulka na jižní stěně kostela připomíná, že je tu pohřben také Hynek Ptáček z Pirkštejna.

Architektura kostela i jeho vnitřní vybavení jsou slohově naprosto čisté, vše rané baroko. Zde vyzdobené znaky pánů z Talmberka, což jsou dva stříbrné leknínové listy na červeném poli.

Třeba se vám poštěstí a kostel bude otevřený. Na nás štěstí tentokrát bohužel nesedlo.

Všimněte si, že je střecha chrámku opatřena jen pidivěžičkou. Možná i proto je jeho zvonicí hradní věž Pirkštejna.

Ve hřbitovní zdi směrem k silnici (vede na náměstí) je zazděný gotický **pískovcový znak** pánů z Lipé. Do svého zlatého štítu páni z Lipé umisťovali dvě ostrve (tedy jakési haluze, jak už jsme si říkali) s šesti nebo čtyřmi suky.

Najdete tento znak? Určitě ano, jste totiž moc šikovné děti.

Přečtete text vedle? To už bude těžší, že? Tak vás tady trápit s hledáním písmenka nebudeme a vyrazíme si pro další políčko do tajenky na hrad.

Vraťte se kousek na náměstí a odbočte doprava. Červená značka vás odvede k vysoké věži. A možná vás napadne stejná otázka jako nás.

Jestliže byly v Ratajích dva hrady, na kterém z nich tedy bydleli páni? Co myslíte? Kde byste chtěli bydlet vy?

Zdá se, že původní horní hrad (na místě dřívějšího hradiště a dnešního zámku) sloužil pouze jako pevnost, tedy k obraně města od severu, odkud byl nejsnazší přístup. Z čehož plyne, že páni z Lipé obývali spodní hrad zvaný Pirkštejn. Na něm žil i nejvýznamnější příslušník rodu Hynek Ptáček z Pirkštejna, významný politik husitské doby a poručník budoucího krále Jiřího z Poděbrad.

Hynek na Pirkštejně v roce 1444 zemřel a byl pochován v kostele, odkud jdeme.

Podle kterého svatého se kostel jmenuje? Vzpomene si někdo? Začíná na *M*.

V dolním hradě bydleli i další majitelé Ratají, a to až do roku 1528, kdy si Ladislav Malešický z Černožic zvolil za své hlavní sídlo horní hrad, tedy zámek.

Pirkštejn, který neumožňoval pro nedostatek místa na skalním ostrohu větší přestavby ani rozšiřování, byl opuštěn. A protože na něm nesídlila šlechta, nebyl ani v následujících staletích nijak upravován, takže se dodnes dochoval prakticky ve své původní podobě. Pokud tedy chcete vědět, jak vypadal takový typický hrad ve 14. až 15. století, Pirkštejn je toho unikátní ukázkou.

Kdo u něj bude první? Jak se vám líbí? Krásný, že? A patří k němu i palácové křídlo. To ale uvidíte až z údolí.

Možná se vám zdá, že tenhle hrad odněkud znáte. Zahrál si ve filmové pohádce *Princ Bajaja* z roku 1971. Právě odsud vyrazil šlechtic hledat štěstí ve světě. A věřte, že dodnes návštěvníci šátrají za kamenem u brány, jestli nenaleznou klíč, který si tam schoval. Ten záběr je hned v druhé minutě filmu, jak jsme pro vás zjistili.

Princ Bajaja opouští zpustlé rodové sídlo, vkládá klíč pod kámen vedle hradní brány a vydává se s vidinou lepšího bydla i uplatnění za devatero hor jako němý zahradník. Mnozí návštěvníci dnes vyhledávají toto místo více kvůli bráně a naději v nalezení klíče než kvůli vlastnímu hradu.

Vyfoťte se u brány a snímek se záběrem pak porovnejte. Kromě břečťanu žádná změna. Jen kámen a klíč chybí…

Ale je tady něco jiného – *Poesiomat*. Copak to asi je? Napadá vás něco? Poezie… Říká vám to něco? (Nebojte se, nejde o sprosté slovo.)

***Poesiomat** byl zprovozněn 14. května 2022. Odhalila jej zpěvačka a houslistka Iva Bittová. Nabídne vám básně českých autorů, například Karla Hynka Máchy, Petra Hrušky, Jana Zahradníčka Ivana Wernische nebo Konstantina Biebla. Navíc s hudebními skladbami, které souvisejí s historií hradu, jeho osobnostmi a Posázavím.*

Najděte mezi názvy ve spodní části pana Ivana, jehož příjmení připomíná hmyz.

2. **Opište příjmení.**

Znáte nějakou pohádku, ve které tento hmyz hraje? Princ Bajaja to není. Ale známe jednu kreslenou, kde se Emanuel kamarádí s panenkou z máků. Nebo třeba pohádku o mravenečkovi s červeným puntíkatým šátkem pod krkem. Kdo si vzpomene, jak se mravenec jmenoval?

Hledáme další rezavou cedulku. Četba je maličko snazší než u hřbitova. :)

Pirkštejn byl postaven na skalnatém ostrohu, který obtéká Živý potok. Hlavním objektem hradu se stal patrový gotický palác se zaoblenými nárožími a zdmi až 2 metry silnými. Objekt patří církvi a není bohužel veřejnosti volně přístupný. Škoda! :(

Spustíme se nenápadnou pěšinkou vlevo od věže do ulice Pod Zvonicí a poté do ulice Podůlí.

Celý hrad je obrostlý břečťanem. To je dobře, protože kdyby byl obrostlý růžovým trním, asi by to dost píchalo. Jak se jmenuje princezna, kterou na sto let obklopily růžové trny?

Scházíme pěšinkou, právě odsud je dobře vidět i někdejší obytná část hradu. A všude ten břečťan...

Jeho stonek se může vyšplhat až do výše 15 metrů. Dříve se tvrdilo, že se v „liánách“ této popínavky ukrývají jedovatí hadi a hlodavci. Tvrzení se zatím ani nepotvrdila, ani nevyvrátila. Je však pravdou, že je asi ve břečťanové spleti plazící se po domech jak drobným živočichům, tak ptactvu dobře. Z břečťanové šťávy se ostatně vyrábějí třeba léčivé kapky na kašel a dříve se používal proti vším. Ale může být i jedovatý. Bobule nekonzumovat! Ptákům neublíží, nám by mohl břečťan zatopit. Tato stále zelená krása bude naším věrným společníkem po celou dobu výletu... A nejen Hedera helix! Také túje a tisy a přísavníky.

V ulici Podůlí hledáme ještě jedno místo s pohledem na hrad. Je to plácek, kde se Bajaja naposledy ohlédne a rozloučí se s hradem. Najděte ho. Znáte děj pohádky?

Hrdinou filmu Bajaja, který vznikl podle stejnojmenné pohádky Boženy Němcové, je mladý princ, který se po smrti rodičů vydává do světa. Při putování se seznámí se začarovaným, a tudíž mluvícím koněm a zamiluje se do krásné princezny. Na radu oře předstírá němotu a zrakový hendikep. Zaváže si jedno oko a jako obyčejný nuzák se nechá najmout jako zámecký zahradník. Podle několika prapodivných zvuků, které je při své němotě s největším úsilím schopný vydat, mu začnou přezdívat Bajaja. Když se objeví zlý drak, který hrozí zničením celého království, pokud nedostane princeznu, Bajaja oblékne zbroj, nasedne na svého koně a princeznu zachrání. Aby nebyl poznán, ihned po boji odjede. Toho využije podlý Černý rytíř a donutí princeznu, aby přísahala, že to byl on, kdo ji zachránil. Jak to dopadne? Jako v pohádce.

Na konci ulice Podůlí přejdeme most a hned se vydáme doleva do ulice Nádražní. Je to cesta, která vede z kopce k řece. Jezdí tady auta, tak se držte při kraji.

Do hlavní role pohádky obsadil režisér Antonín Kachlík slovenského herce Ivana Palúcha, kterého do češtiny předaboval Petr Štěpánek. Zajímavostí je, že tento herec namluvil zároveň i Bajajova koně. V roli oře se, ovšem vystřídalo celkem pět aktérů, protože ani jeden neuměl všechny požadované kousky. Původně měl Bajaja jezdit na arabském koni. Ten se ovšem při souboji s drakem splašil a utekl. (Nedivíme se mu, protože krvelačná obluda měřila 36 metrů. Co hlava, to 300 centimetrů! V takové makovičce by se klidně dalo spát. I ve dvou...) Podobně filmaři pochodili s desítkou dalších možných koní. Teprve když obsadili vysloužilého cirkusového šimla, mohla být scéna s drakem, který dští síru, natočena.

Cirkusové ani arabské koníky dnes asi nepotkáme, ale pár normálních a poníka možná ano! :)

Otočte se a podívejte se ještě jednou na hrad. Pak také doprava na hradby, které chrání celé Rataje. To musela být práce je vystavět!

Nalevo vás doprovází potůček, napravo domečky. Zkuste u jednoho z nich vyhledat kamenného lva. Zařvěte jako on! Ale pozor, úplně potichoučku, ať nevyplašíte kočičku, co sleduje dění o kousek dál. I když není živá, je jen nalepená. Vidíte ji? :)

Naproti na stráni vidíte nádherné prvorepublikové vily. Jak se tady objevily? Prvorepubliková pražská „smetánka“ nelitovala času a vlakem jezdila na louku pod hrad, kde pořádala pikniky. Tak moc se jí tady líbilo. A majetnější si zde postavili i letní „vilky“.

Přicházíme na křižovatku ke žlutému sloupu. Odsud budeme pokračovat po pěšině doprava. Ale až za chvilku. Nejprve se půjdeme podívat k řece na jez. Tento tok mají vodáci rádi.

***Řeka Sázava** je jednou z nekrásnějších a nejnavštěvovanějších u nás. Je spojená s písněmi trempů, romantickými večerními ohníčky, rozsáhlými lesy, meandry, peřejemi a veselými vodáky. Převážně v době mezi válkami vznikalo na strmých stráních kolem řeky množství chatových osad a trampské písničky se nesly od jara do podzimu nad hladinou dlouho do noci. Sázava pramení v rybníku Velké Dářko, teče jihovýchodním směrem, protéká nádrží Pilská a u Žďáru nad*

Sázavou se obrací na západní stranu. Desítky kilometrů klidné vody, kdy řeka připomíná mírnou Lužnici, střídají peřeje u Stvořidel či Pikovic, které nemají na nejčastěji sjížděných řekách u nás obdoby. Sázava ústí do Vltavy 12 km od vesnice Davle. Celková délka toku je 224,6 km, pro lodě je sjízdná téměř celá řeka – celých 208 km.

Najděte u řeky naučnou tabuli o rybách. Podívejte se na obrázky. Které ryby poznáte?

3. **Jak se jmenuje rodovým jménem první ryba v druhém řádku?**

Od Sázavy se nyní vzdalujeme. Dojdeme na křižovatku ke žlutému sloupku, vydáme se doprava do ulice U Elektrárny a skutečně jdeme kolem elektrárny. K řece se samozřejmě zase vrátíme. Každopádně nás právě teď může z vlnek pozorovat vodnická paní policistka – štika.

Rybáři říkají štice obecné „zubatá“. Tahle dravá ryba loví rybí potěr (rybí miminka) už pár dní poté, co sama přestane být potěrem. A nejen cizí! Žere i vlastní potěr. Kanibalismus je štikám vlastní už ve stáří několika týdnů. Pokračuje po zbytek života. Štiky takto regulují vlastní stavy, aby se nepřemnožily. Jen si představte, že by si vás rodiče naservírovali k večeři! Zaručeně byste se nedali!

Vysvětlení pojmu *kanibalismus* si dnes raději odpustíme. Pokud rodiče či prarodiče a další zákonní i nezákonní zástupci budou chtít, vysvětlí sami. My bychom z toho měli noční štiky… Pardon! Tiky. Nebo noční můry. :) Prostě bychom se v noci cukali, odkopávali, nastydli a bylo by nám ouvej.

Když jsme u těch rybiček. Podívejte se zhruba v úrovni elektrárny na asfaltovou cestu. Spatříte umění! Pravý a nefalšovaný street art! (Možná jde dokonce o *art brut* či *deviant art*.) Kdosi vytvořil z pivní víček v asfaltu tvar rybky. Poznáte, co je na druhém „obrázku“?

Znáte pohádku o princezně Zlatovlásce? Jiřík v ní snědl kouzelnou rybu, která vypadala jako had – a začal rozumět řeči zvířat. I tuto hadí rybku v Sázavě najdeme.

Věděli byste, jak se jmenuje? Poradíme, že začíná na písmeno U.

Chtěli byste rozumět řeči zvířat? Zkuste kolem sebe nějaké zvířátko najít a promluvit si s ním. Třeba mravence. Nebo mouchu, žížalu, luční kobylku… Klíště ne, to si vás najde samo a na řeči fakt není. :) Staňte se na chvíli překladatelem. :)

Třeba přeložíte i to, co „vyštěkává“ pejsek za plotem, na jehož laťkách trůní hrníčky. Co kůlek v plotě, to ušatec. Což se kdysi dělávalo kvůli ochraně dřeva proti dešti, ale jsme u vody, takže tady to jistě bude kvůli dušičkám! :)

Které pohádková bytost si schovává dušičky do keramiky?

4. **Jak se jmenuje zelený mužíček?**

Najdete rezavou dopravní značku? Co se na ní říká? Dobře, tak jinak: Co si myslíte, že se na ní píše? :)

Pokračujeme „divočejší“ pěšinkou podél toku až do místa, kde se napojíme na cyklostezku. Což se stane asi tak za 200 metrů. V poslední části nás čeká doslova „horolezecký“ výšlap na laně. Kdo ho zvládne vylézt bez pomoci rodičů?

Můžeme si k tomu zazpívat písničku právě z pohádky o Zlatovlásce, ať je šplhání ještě veselejší!

Vez mě má loďko ke břehu
jedu jedu pro něhu,
jedu jedu pro krásu.
Pro dívku s vlasy do pasu..

Zlatovlásko,
krásko,
kdo ví, co bude dál.
Zlatovlásko,
krásko,
chce tě bohatý král.

Uf! A jsme na stezce, která není pro divochy, ale pro turisty :)

Je to poutní **Cyrilometodějská cesta**, která vede z Blaníku až na Říp.

Trasa propojuje dva bájné a historicky důležité vrcholy v České republice. Měří sice jen necelých 190 kilometrů, ale protože to nikdo najednou neujde, je rozdělena do sedmi etap. Putování začíná v obci Louňovice pod Blaníkem, pokračuje převážně po vyznačených turistických cestách a končí na hoře Říp pod rotundou svatého Jiří. Závěrečná část trasy vede z obce Ctiněves, kudy vedla též cesta praotce Čecha a kde se již každoročně koná Pouť Českého Anděla. *A pokud máte rádi naše výlety s tajenkou, tak víte, že některé části této cesty jsou i součástí našich výletů.*

Po 15 minutách chůze spatříme nalevo jez Kuchelník a také cihlový mlýn kdysi nazývaný Chuchelník (zmínka o něm se v listinách objevuje už roku 1280). Stojí pod jezem na pravém břehu Sázavy v místě, kde se do populárního stříbropěnného toku vlévá malý potok. Ve mlýně bývaly restaurace a také camp. Dnes jsou jak budova, tak její okolí v soukromém vlastnictví a veřejnost k nim nesmí.

Co si představíte pod slovem *chuchelník* nebo *kuchelník*? Schválně! Tipněte si.

My zapátrali a zjistili, že základem je asi obecné staročeské slovo *chuchel*, což je *chundel*, zámotek z koudele, *chuchvalec*, *chumáč*, *cucek*. Což je všechno lepší než *chrchel*! :)

A v tu chvíli (právě těsně před mlýnem) se nabízí možnost výlet si zkrátit. Třeba pokud máte malé děti nebo vás už bolí nohy. Jak to uděláte? Jednoduše vyrazíte do kopce směrem doprava. Abychom nikoho neochudili o písmenka do tajenky, další otázku položíme až v okamžiku, kdy se cesty maxišlapačů a minišlapačů zase spojí, tedy asi za půl hodiny – na vyhlídce. Naše mapa vám napoví, jak na to. Stručně: Doprava do kopce, pak se napojit na asfaltku a kolem chatek směrem doprava dojít na vyhlídku nad řekou.

Delší trasa:

Pokračujeme podél Sázavy až do obce Ledečko. Vede nás červená turistická značka, takže se nemůžeme ztratit.

Zkuste najít domeček, jehož štít vypadá jako slunce.

Najdete napravo velký kámen, pod kterým je určitě ukrytý poklad?

Kdo napravo objeví šedivý dům, na kterém visí maličká záchranná kola?

A konečně: V Ledečku najděte vrátka, ze kterých na vás koukají fotky dvou maličkých pejsků? Co vám říkají?

Naposledy se otočíme k řece a zamáváme jí. Nejen jí, ale také všem zvířátkům, pro které je domovem.

Vyhledejte rozcestník cest. Je jasné, kterým směrem nás pošle. Ano, do kopce po červené! Je to však jediný kopeček na trase, a tak ho zvládneme vyšlapat bez kňourání. Ruku na to!

Najdete na rozcestníku nějaké místo, které připomíná vesmír?

Chápeme, že při funění do kopce nikdo číst nechce. Takže vás jen upozorníme, že cestou potkáte krásnou kamennou studánku a také lesní školku. A téměř na vrcholu maringotku s včelími úly.

Ptát se na jméno pohádkové včelky je asi zbytečné, to zná každý. Věděli byste ale, jak se jmenoval její kamarád trubec? A luční koník? Jeden začínal na V a druhý na H.

Komu se chce zpívat? Jdeme na to a sejdeme se na kopci.

In einem unbekannten Land
Vor gar nicht allzu langer Zeit
War eine Biene sehr bekannt

Pardon, lepší to bude v češtině. I když… Rodiče by mohli zkusit i německou verzi, což? :)

Učení páni zkušení,
já rád bych vám teď podotknul,
nikdo z vás nemá tušení,
že v dálce stojí malý úl.

Z něj každé ráno
vylétává včelka Mája,
naše kamarádka včelka Mája.
Máme jí co závidět,
výšku, z které vidí svět.

Když se dovalíme na kopec, pěšina nás přivede na křižovatku u Vítkovické hájovny, kde se nachází kamenný sloupek. Nahoře ho zdobí fotografie **svatého Prokopa**. Kdo ji najde první?

Volba světce není náhodná. Jsme totiž v kraji svatého Prokopa. Proto si o něm něco řekneme.

Kdo ví, kdo byl svatý Prokop?

Narodil se přibližně roku 970 v Chotouni. A ne špatně, nejspíše pocházel z výše postavené movité rodiny. Podle pověsti se vzdělával a později i působil ve Vyšehradské kapitule. Ale toto tvrzení není ověřeno. Asi roku 1009 odešel do ústraní a žil na horním toku Sázavy v tehdejších pralesích. Později se k němu připojilo několik dalších poustevníků. Mezi nimi i jeho syn Jimram – tehdy bylo běžné, že se kněží ženili – a synovec Vít. Oba se po čase stali opaty Sázavského kláštera. (Prokop byl údajně úplně prvním, který zde nastoupil.) Klášter byl totiž vybudován na pokyn a také za podpory knížete Břetislava I., který jednou Prokopa navštívil a oblíbil si ho. Pozdější světec zemřel 25. března 1053 a jeho pohřebiště se stalo poutním místem.

Jak svatého Prokopa poznáte? Na sochách a obrazech má u sebe často kříž, pastýřskou hůl a důtky. Někdy i laň, model kostela či plamen hořící v dlani. Spoutaný čert se mu buď povaluje u nohou, nebo táhne pluh, s nímž světec orá. Sv. Prokop je patronem rolníků a horníků. Jeho památka se slaví 4. července.

*Naproti sloupku najděte nenápadný **památník**.*

Ten byl postaven roku 1898 k 40. výročí panování majitele zdejšího panství knížete Jana II. z Lichtenštejna. Žulová tabulka před kamenem z roku 1908 připomíná 50. výročí panování téhož panovníka. Zajímavostí je, že vláda tohoto lichtenštejnského knížete nakonec trvala 70 let a 3 měsíce, což bylo druhé nejdelší funkční období v evropské historii po Ludvíkovi XIV.
Podobné památníky se v roce 1898 stavěly na mnoha místech lichtenštejnských lesních revírů. Okolo nich se vysazovaly jubilejní háje dubů. Celkový počet 58 dubů v každém háji symbolizoval věk knížete. Z toho 18 dubů červených připomínalo věk v den nástupu panování, 40 dubů letních a zimních vyjadřovalo počet let Janova panování.

Na křižovatce opustíme červenou značku a vyrazíme doprava po silnici. Pokračujeme po ní až ke kolejím a pak i kousek za ně. Jděte hezky za sebou po levé straně nebo po trávě vedle silnice. Provoz tady není skoro žádný, ale jistota je jistota.

Vidíte koníky v ohradě?

A jsme u kolejí! Přejdeme je a na další křižovatce odbočíme doprava.

Vidíte kravky v ohradě?

Za mlékodajkami po 100 metrech odbočíme zpátky doprava do přírody.

Vidíte kapličku u ohrady?

Koho už ohrady nebaví? Nebojte, už končí!

Pokračování kratší trasy výletu:

V tomto momentě se k nám připojují výletníci, kteří šli od mlýna zkratkou. (Pokud nějací byli.) Společně dojdeme kolem chatek až na vyhlídku. Cestou potkáme ceduli, na které je velká dopravní značka *STOP* a dlouhý text.

Tato cesta není určena k…

5. **Doplňte slovo.**

Ještě pár desítek metrů… A jsme na vyhlídce! To je nádhera!

Z nadhledu vidíme přesně tu cestu, po které jsme šli – kostelík, Sázavu, Ledečko i krpálek.

Najděte turistický rozcestník a vyčtěte z něj, jaký je stůl, ke kterému je to odsud 3,5 km.

6. **Doplňte: ……. stůl.**

Nezapomeňte na dvě N. :)

Zelená značka nás krásně odvede až k zámku. Budeme u něj za 15 minut, rychlíci za 10 min.

Kdo je šneček a kdo gepard? :)

Vracíme se tedy k městysu. Víte, co je to městys?

V encyklopediích se píše, že městys nebo také městečko je historický typ obcí stojících mezi městem a vsí, kterým bylo uděleno právo pořádat výroční a dobytčí trhy, čímž se lišily od vsí. Městyse musely mít městský charakter a plnit roli spádového městečka pro okolní vsi.

Už vidíte zámek? Nemusíte ho celý obcházet, ve zdi jsou vrátka. Třeba budete mít štěstí a projdete jimi přímo na nádvoří.

Horní gotický hrad ze 14. století byl přestavěn v **zámek**. Stalo se tak za „vlády“ Františka Maxmiliána z Talmberka za účasti stavitele O. de Guarda. Trojkřídlá patrová budova jižního křídla byla přestavěna v renesanční, uchvátí vás svou pro tento sloh typickou pavlačí. Západní a severní křídla byla přebudována v raně barokní s arkádovým nádvořím. Je krásné, jděte se na ně podívat.

Nad průjezdem v západním křídle je erb pánů z Talmberka.

Skládá ze dvou štítů, které jsou umístěny na kartuši (to je ten zdobný „rámeček“ kolem samotných erbů) a mají společnou helmovní korunku. Znak pánů z Talmberka (ten vlevo) tvoří štít se dvěma lekny (lekníny). Pravý štít je čtvrcen. Měl by na něm být k vidění i zubr, ale toho se nám odhalit nepodařilo. Třeba ho lépe uvidíte vy.

Vejděte do průchodu a najděte dnešní poslední cedulku s latinským překladem.

7. **Jak se jmenovala nejjasnější manželka?**

Je to hezké jméno, řekli bychom, že takové retro, vintage či old school, ale do pohádky o Bajajovi, se kterou máme dnešní výlet spojený, nám nějak nesedí. Tam se totiž princezna jmenuje jinak. Jak? Napoví vaše vyluštěná tajenka! :)

V roce 1922 koupilo zámek od Jana II. z Lichtenštejna město a od té doby je obecním majetkem. V posledních letech probíhá jeho obnova a postupně je zpřístupňován veřejnosti. V přízemí sídlí informační středisko, v patře muzeum s expozicí o historii města a celého Posázaví. Svoje místo tu má třeba i stálá expozice historického nábytku. Návštěvníky jistě zaujme zámecká kaple, jejíž skutečná velikost byla objevená až během oprav. Při rekonstrukci došlo k obnovení kaple v původní velikosti.

Ratajský zámek nebyl od 18. století obýván. Až v minulém století byl obcí využíván jako škola. Není proto divu, že se z jeho původního zařízení nic nezachovalo. Nová zámecká prohlídková trasa je tudíž vybavena mobiliářem ze soukromých sbírek. Návštěvníci mohou zhlédnout několik interiérů reprezentačního i soukromého charakteru, vesměs vybavených nábytkem a dalšími předměty z 19. a první třetiny 20. století. Třeba takzvaný *Velký salón* ve stylu biedermeieru nebo ložnici vytvořenou podle návrhů slavného architekta Jana Kotěry.

Teď asi to nejzajímavější! Alespoň pro chlapy, chlapce a chlapečky. :)

Rataje si společně s nedalekou Sázavou, Sázavským klášterem, hradem Talmberkem a dalšími místy v Posázaví vybrali tvůrci počítačové hry **Kingdom Come: Deliverance**. Děj se odehrává na pozadí skutečných historických událostí roku 1403 na reálných místech, která jsou v poměru takřka 1 : 1 věrně převedena do herní mapy. Ve světě počítačových her se říká, že jde zřejmě o nejpřesnější geograficky i historicky zasazenou, a tudíž také věrohodnou hru.

I proto je na zámku možné navštívit ojedinělou výstavu s názvem *Kingdom Come: Deliverance. Rataje od středověku po současnost*. Jejím cílem je seznámit návštěvníky s Ratajemi na přelomu 14. a 15. století. Návštěvníci mají příležitost nejen obdivovat, ale také získat podobnou zkušenost, jakou nabral sám Jindřich na své cestě rozbouřenou zemí.

A zatímco pánové budou obdivovat rytíře, dámy mohou navštívit stálou výstavu **Babiččiny kočárky**. Kromě vozítek pro nejmenší je plná panenek, hraček, pokojíčků a oblečení.

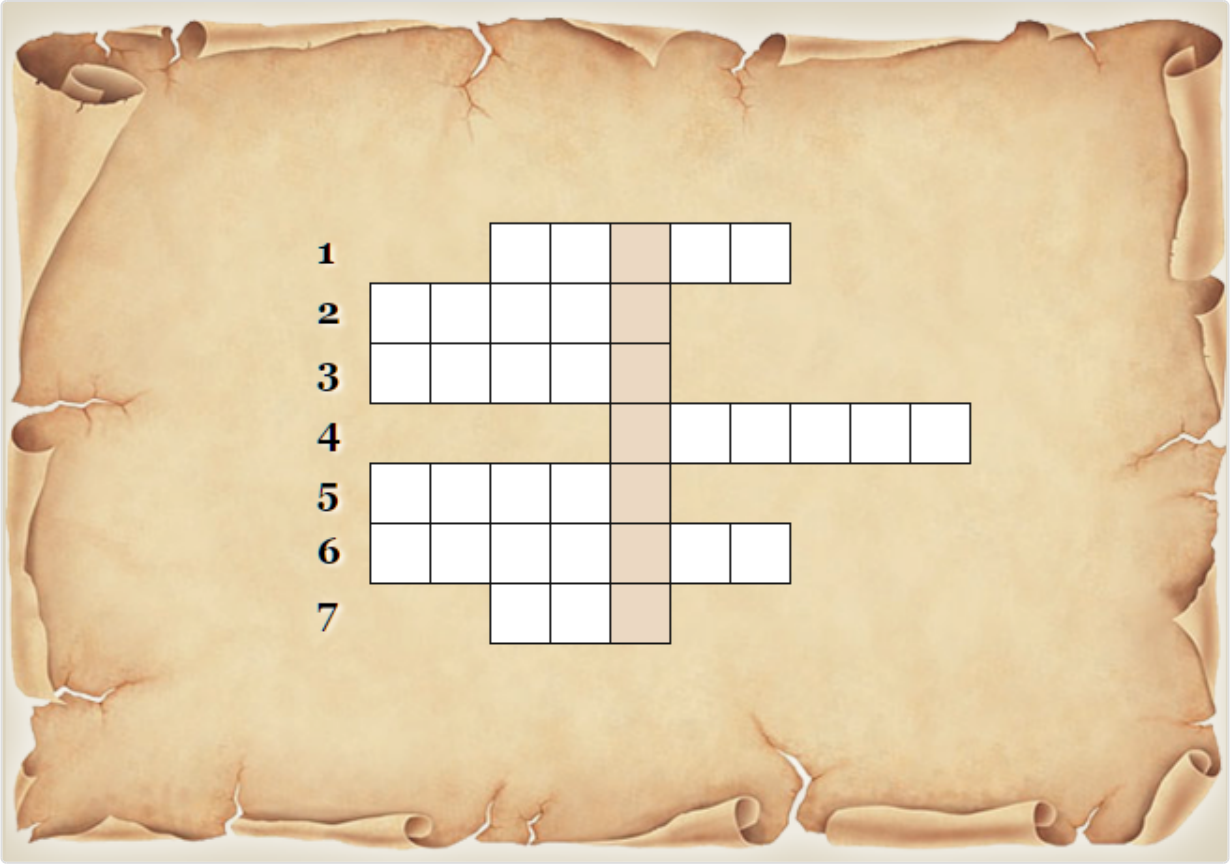
Je hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Teď už jen stačí zajít s vyluštěnou tajenkou do informačního centra, které sídlí právě na zámku, a vyzvednout si dáreček. Hezky za něj poděkujte, my děkujeme také. Samozřejmě ne za dáreček, ale za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou!

V textu byly použity mimo jiné texty z webů www.kudyznudy.cz, www.obec-rataje.cz, tourist.posazavi.com, www.cestyapamatky.cz. Za záběry z dronu děkujeme panu Aleši Leblovi.

Otázky k tajence

1. **Napište výslednou číslovku.**
2. **Opište příjmení.**
3. **Jak se jmenuje rodovým jménem první ryba v druhém řádku?**
4. **Jak se jmenuje zelený mužíček?**
5. **Doplňte slovo.**
6. **Doplňte: …. Stůl.**
7. **Jak se jmenovala nejjasnější manželka?**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 09.11.2026 15:06